

О „ГЕОПОЛИТИЦИ СВЕТОСАВЉА“

Увод

Бројни су историјски дисконтинуитети (странпутице) који су вековима уназад сатирали Србију. Ови историјски прекиди растакали су државно, национално и духовно биће Српског народа. Дуготрајна и континуирана изложеност бројним недаћама као што су: ратови, више пута понављан и почињен геноцид над српским народом, исламизација, католичење, комунистички терор и сл. утицала је, у одређеној мери, на промене српског „идентитетског кода“. У појединим историјским етапама, ове недаће, утицале су на промене у вредносном систему који је баштинило српско друштво, утицале су делимично, на брисање „српских националних сећања“, као и на прекид „духовног континуитета“ између савремених генерација Срба и њихових предака и сл.

Светосавље је трасирало пут српских историјских континуитета. Овом путу континуирано се супротстављају дисконтинуитети, којих је било толико, да се за њих може рећи да су постали континуитет српске историје (Ковчић). Све недаће, прекиди, промене и сл. нагризале су српски национални идентитет и уносиле су несигурност и неодлучност унутар српског друштва при одабиру пута којим је било потребно даље наставити?! Историјски континуитети трасирали су пут државне и националне консолидације, развоја, напретка, благостања и сигурности, док су историјски дисконтинуитети (странпутице) Србију и српску нацију и целокупно друштво усмеравали у правцу „одустајања од српског становишта“! То значи одустајање од: српских националних интереса; од очувања српске државности и територија; одустајање од економског просперитета и стабилности; одустајање од српске демографске обнове; одустајање од консолидације српског националног идентитета; одустајање од одбране Српства и Србије. (Деспотовић, 2019: 10-11).

„Геополитика светосавља“

Љубиша Деспотовић је у својој научној монографији „Геополитика Светосавља“ промишљеним избором обрађених тема изградио кохерентну струк-

* ivancevicg@yahoo.com

туру која је парадигма мултидисциплинарног приступа неопходног за разумевање актуелних процеса и промена које се догађају у свету око нас. На овај начин, како је то аутор учинио, кроз конзистентну и смислена структуру научних тематских целина, плаузибилно и експлицитно, темпорално су обухваћене историјске и духовне паралеле које осветљавају „свепрожимајућу ноту светосавља“ указујући на „...целокупан национални, државни, верски, духовни и културни живот Срба...кроз беспућа векова све до данашњих дана, чинећи преко потребан континуитет српског националног и идентитетског бића. Светосавље је тај најдубљи камен нашег историјског трајања и везивна нит постојања која нас је држала на окупу и онда када нам је биолошки опстанак долазио у питање. Онда када смо висили над безданима могућег нестанка и потонућа у ништавило, без своје државе, властеле, школе и заштите. Светосавље је главно обележје Крштене Србије¹... Крштена Србија, као национална, језичка, културна, верска, духовна и државна заједница свих Срба, ма где они били у свету. Управо је Светосавље тај исцељујући духовни благослов који се вековима на нас изливао на спасење, чак и онда када га нисмо били достојни. А наш је још увек недосањани национални сан, вођен геополитиком Светосавља, да се Крштена и Природна Србија² коначно сједине у будућности.“ (Деспотовић, 2019: 52-53).

Деспотовић у „Геополитици Светосавља“ садржински обухвата тематске целине и у оквиру њих теме, које недвосмислено указују на значај Светосавља као идентитетске потке српског народа кроз коју је проткан његов свеукупни национални, државни, верски и културни живот, визионарски призивајући сједињење Крштене и Природне Србије. Такође, аутор нам несегично нуди обиље тема којима расветљава историјске и геополитичке аспекте Светосавља на Балкану, Срба на Балкану, Косова и Метохије, српске Војводине, потом, анализира безбедносне аспекте, говорећи о пошастима савременог светатероризму, као и о радикалном исламу на Балкану и епицентрима белог цихада у Босни и Херцеговини и на Косову и Метохији. Са великом пажњом, Деспотовић анализира теме које обухватају филолошки, идентитетски и религијско-конфесионалне аспекте српског националног питања на простору бивше Југославије.

Направићемо кратку паралелу претходно наведеног, са оним што је истакао Милош Ковић у свом огледу „Знамења победе, узроци пораза: континуитети и дисконтинуитети српске историје“ у зборнику: „Ка српском становишту“ у коме пише о српским државним и националним континуитетима и дисконтинуитетима из угла историјске науке. Наиме, аутор наглашава да су: „Ди-

¹ Назив „Крштена Србија“ Деспотовић „позајмљује“ од наших предака, прецизније од Срба из времена Краља Константина Бодина и његове нестабилне владавине Босном (1081-1101), Дукљом и другим српским земљама тога времена када су је сами звали Крштена Србија, а и други су то чинили јер је несумњиво била српска и хришћанска у исто време. (Деспотовић, 2019: 7).

² Појам „Природна Србија“ Деспотовић преузима од филолога др Петра Миладиновића као објашњење природе ентитета који је требало да настане као језичко-етничка, а касније и као државно-правна заједница свих Срба, без обзира на њихову верску или конфесионалну припадност. (Исто).

сконтинуитети...један од главних узрока незавидног стања у коме се српски народ данас налази. Срби су, наиме, само у последњем веку, сваких неколико деценија мењали знамења – заставе, грбове, химне – под којима су живели, ратовали и гинули. Мењали су, милом или силом, имена својих држава, па чак и сопствено национално име. У животу појединца тако честе промене идентитета могу да доведу само до несигурности и поремећаја; нема разлога да се сумња да је тако и у животу нације.“ (Ковчић, 2014: 155).

Ковчић као кључне историјске дисконтинуитете наводи: „Пропаст српских држава и пад српског народа под Османску власт³– исламизација⁴, повлачење српског живља у неприступачне пределе пред турском најездом што их је одвајало од високе културе, везане за градове, високих школа и државне администрације, такође, изгубљена је веза са, аристократском културом српског средњег века; потом, католичке које је било „честа појава на млетачким далматинским поседима, али и у Хабсбуршким земљама“; „ратови, сеобе (почевши од Велике сеобе 1690. па све до ослобођења 1912. године – Србија се кретала – селила се ка северу што је променило етничку слику Старе Србије.); затим, идеолошка конверзија укореена у време, одмах након српске револуције, политичке модернизације и обнове државности, наиме веру су након просветитељства, Америчке и Француске револуције, замениле идеологије и лаичка, грађанска идеја нације; спровођење планираног стварања „нових нација“–„Плански, промишљени напор Аустро-Угарске да од православаца, муслимана и католика у Босни и Херцеговини створи нову, „бошњачку нацију“ и тиме затре српску националну свест, најавио је модерни „идентитетски инжињеринг“ великих сила, какав познајемо из потоње историје.“; Први светски рат засигурно представља један од највећих националних и државних прелома у историји Србије: „...огроман демографски, политички, идентитетски прелом у историји српског народа. Јуначка епопеја и масовна страдања завршили су се стварањем нове државе и почетком југословенског експеримента.“ Нове заставе, симболи, а затим и ново национално, југословенско име, донели су, ипак, збуњеност и дезоријентацију; Преовладавајући лаички став код српског народа по питању нације у Првом и Другом светском рату, отворио је простор окупаторима да у Србији и Црној Гори од 1915-1918, као и у НДХ покрену система-

³„После пада под Турке, територија бивше српске деспотовине је толико опустела да су је освајачи изнова населили српским становништвом са средњег тока Дрине, из Херцеговине и Црне Горе; прекид је био такав и толики да су имена многих села и градова била заборављена и промењена.“ А, када је реч о самом начину ратовања и освајања „...сам турски начин освајања нових земаља подразумевао је, преко нерегуларних, акинџијских чета, застрашивање, пљачку, убијање и протеривање становништва. Тек потом, за акинџијама би напредовала регуларна турска војска. Био је то цихад, верски рат у коме, за невернике, није било милости.“ (Ковчић, 2014: 158).

⁴ Након немилосрдних напада на српско становништво и његовог физичког и менталног сатирања, од нестанка становништва, до промене свести код дела становништва, уз наставак „сејања“ насиља и страха, уследила је исламизација српског становништва. Засигурно најтежи ударац српском становништву био је „данак у крви“. У Огледу се наводи како „Историчари сматрају да је у 16. веку највише деце за „данак у крви“ на Балкану узимано од Срба и да је тада сваки четврти припадник српске популације примио ислам.“ (Исто)

тичну борбу против Српске православне цркве и српског писма ћирилице; Крај 18. и почетак 19. века доносе у Србији „велики препород“, културни замах, реформе, стварање српске државе. Међутим, „ново време“ донело је још нешто, још један значајан дисконтинуитет: „...редефинисање српског националног идентитета, од заједнице вере и сећања до језичке заједнице. У духу тадашњих европских идеја просвећености и романтизма, религија је узета за приватну ствар, а нација је одређивана према језичкој припадности. Дакле, „Биле су то идеје које су Србе полако, али сигурно, од вере у постојање „Срба три вере“, водиле ка југословенској идеји.“; „...прихватања комунизма, као нове вере - и југословенства, као новог идентитета, умногоме је личило на процес исламизације.“ Оно што је започела Аустро-Угарска кроз „идентитетски инжињеринг“ наставили су комунисти производећи „нове нације“: „Црногорце, Македонце, Муслимане. Милом или силом прихватани су нови симболи, нове лојалности, нова национална имена; Укинута је монархија, која је умногоме одређивала политички живот Срба још од 1804; Парадигму геноцида кроз извршени покољ, прогон-расељавање и покатоличавање Срба православне вероисповести симболизује НДХ у којој је тај геноцид спровођен као наставак започетог зазирања Срба у Првом светском рату: „У Другом светском рату за све је плаћена прескупа цена. У НДХ Срби су искусили геноцид упоредив само са холокаустом над Јеврејима или геноцидом над Јерменима.“; Српска православна црква, вековни ослонац Срба, подвргнута је прогонима и пљачкама; Уместо демократије, уведена је диктатура; Стално набрајани греси „велико-српске буржоазије“ постепено и неосетно проширени су на цео српски народ и српску историју; Срби су, после темељног обрачуна са њиховим политичким, културним и пословним елитама, издељени на шест федералних јединица и још две аутономне покрајине, које су се постепено претварале у државе; Срби у Црној Гори претворени су у посебну, црногорску нацију; комунистичке власти основале су Македонску православну цркву; извршена је албанизација Косова и Метохије; уставом из 1974. републике и покрајине коначно су претворене у државе.“; Ковчић наглашава да је геноцид-планска, масовна уништавања српског народа толико често понављан да се могу сматрати континуитетом: „Означили смо их као извор дисконтинуитета, али она су се у историји Срба толико често понављала, од 1459. до 2004, да их можемо сматрати и континуитетима српске историје. Страдања под Турцима важан су део српског националног наслеђа. И сећања на Јасеновац и на геноцид у НДХ, на „Бљесак“ и „Олују“ (Ковчић, 2014: 155-169).

Кроз различите историјске етапе и догађаје који су обликовали српско државно и национално биће настајале су линије подела унутар српског друштва на оне који се залажу за вредности које носе српски историјски континуитети, и на оне који се свесрдно боре за „вредности“ настале на српским историјским дисконтинуитетима (странпутицама).

Деспотовић ове друштвене и националне аномалије дефинише као: „Системски аутошовинизам код Срба као синдром националне ентропије“ односно као „...патолошку, индуковану социјалну појаву иза које је у различитим фазама модерне политичке историје Срба стајала званична државна политика

тадашњих властодржаца, а која је имала значајну подршку доброг дела национално одређене интелигенције“. Дуготрајна изложеност системском аутошовинизму „... произвела је синдром националне ентропије као веома погубне последице погрешне политике по друштвени, економски, политички и културни развој српске државе, друштва и нације “...“...инспирисан и индукован различитим политичким интересима и идеологијама (интегрално југословенство, титоизам и глобализам), имао је неколико важних карактеристика и обележја – одустајања: прво...потпуно одустајање од српског становиштва, од политике у којој би примарни били српски национални интереси и давање апсолутног примућства интересима регионалних и глобалних сила...потпуно супротно етосу геополитике Светосавља; друго...одустајања од очувања српске државности и територијалног окупљања Срба у један српски државно-правни оквир, који би се у филолошким координатама могао кодирати као Природна Србија; треће, одустајање од идеје економске суверености и стабилног природног развоја; четврто, одустајање од српске демографске обнове; пето, одустајање од консолидације српског националног идентитета и интегралне српске културне политике, засноване на секуларним основама и европској идеји нације као заједнице једног језика; шесто, одустајање од насушне политике одбране Српства, како на просторима матице Србије, тако и у остатку српских земаља које су остале изван њених државних граница. Деспотовић идентификује неколико фаза континуираног наметања системског аутошовинизма у којима препознаје неколико битних услова за такву политику: „први услов, извршити државно-правну девастацију српске државности..., а самим тим и на територијално сажимање Српства; други услов, срамно ћутати о геноциду над Србима у ратовима који су вођени, нарочито у 20. веку, али и мирнодопским злочинима тзв. браће и њихових иностраних господара; трећи услов, пристајање на економски геноцид и успорени привредни развој, као сигуран пут у сиромаштво и егзистенцијалну оскудицу; четврти услов, тихо демографско сатирање Српства, наметање западног стила живота и бројних облика социјалне патологије...пети услов, демонтажа безбедносних институција и система одбране, као битних компоненти приликом успостављања ефикасне контроле над нашом земљом и грађанима, уз срамно саслуживање српских олош елита; шести услов, пристајање на културни геноцид⁵, декомпозицију националног идентитета, традиције, и отимања језика.“ (Деспотовић, 2019: 10-11)

На који начин говоре, пишу и делују „самомрзећи Срби“⁶ кроз метастазирани аутошовинизам може се илустровати примером. Наиме, у публикацији „Потка српског идентитета“ која носи поднаслов „антизападњаштво, русофил-

⁵ „На делу је културни геноцид, а `самомрзећи Срби` спроводе превредновање културних вредности, стварање новог народа и новог менталитета који нема ништа са Српским.“ Милан Дамјанац, Самомрзећи Срби, Центар академске речи, Шабац, 2015. стр. 110 (Према: Деспотовић, 2019: 11)

⁶ Деспотовић у „Геополитици Светосавља, наводи пример адвоката самомрзећег Србина Срђу Поповића, који у време најжешће оружане агресије НАТО пакта захтева радикализацију ових напада против свога народа.

ство, традиционализам“ настале као „део пројекта Српски идентитет у 21. веку – размишљај својом главом који се реализује уз подршку Фондације за отворено друштво, Србија.“ Издавач: Хелсиншки одбор за људска права у Србији, из 2016. Соња Бисерко у Речи издавача говори између осталог:

Како у Србији постоји „Проблем националног идентитета...“, међутим, ауторка наглашава да „Уместо окретања модерности, нови идентитет Србија тражи у прошлости, ослањајући се на “традиционални аутентични политички идентитет”, односно средњевековно наслеђе Србије, православље, византијско наслеђе, фолклор у култури и антизападњаштво. (Бисерко, 2016: 5). Дакле, Бисерко сугерише како Срби свој национални идентитет треба да потраже у будућности, у модерној идентитеској имагинацији из које би настао некакав провизорни српски национални идентитет. Срби би за разлику од осталих цивилизованих нација требало да се одрекну своје традиције, културе, православља, односно, поједностављено речено свог националног идентитета. Бисерко надаље, неутемељено, нелогично и тенденциозно повезује српски „традиционални аутентични политички идентитет“ - како га ауторка назива, са „антизападњаштвом“?!

Постојање друштвених и политичких група и организација које су у функцији остваривања туђинских геополитичких интереса инспирисане и индиковане „...различитим политичким интересима и идеологијама-интегрално југословенство, титоизам и глобализам...“ (Деспотовић) говори у прилог да су дезинтегративни процеси у Србији итекако присутни.

Глорификујући глобализацију уз негирање постојања суверенитета као апсолута, поставља се питање на које земље треба да се односи овакав став о одрицању права државног суверенитета? Бисерко наглашава, како „У глобалном свету људи припадају бројним замишљеним заједницама – локалним, регионалним, државним, националним, космополитским – које се узајамно прожимају, захваљујући првенствено технолошкој комуникацијској револуцији и доступности путовања. Суверенитет није више апсолут као што се некада сматрало.“ (Исто: 5).

По већ опробаној матрици (још од Гарашаниновог „Начертанија“⁷ из 1844. године, о коме су расправљали Аустријанци уочи Првог светског рата, и немачки парламент између два светска рата, а који су користили као доказ чак и у хашком Тужилаштву, као „аргумент“ поткрепљен сведочењем светских историчара о томе, како је „Начертаније“ за окривљене Србе било инспирати-

⁷ Преувеличани значај Гарашаниновом Начертанију наметнуле су најпре обавештајне службе Аустро-Угарске. Набавиле су га у препису и означиле значајем програма великог српства Србије, за стварање Велике Србије, са територијама не само под Турском већ и под Аустро-Угарском. Када је први пут објављен његов садржај у тексту историчара Миленка Вукићевића 1906. године, у јавности му је повећан значај ауторством знаменитог политичара и државника Илије Гарашанина. Да је првобитно Начертанију аутор био Франтишек Зах (1807–1892) чехословачки повереник лидера Пољака у борби Пољске против Русије, кнеза Адама Чарториског (1770–1861), сазнало се тек касније, објавом налаза српског историчара Драгослава Страњаковића. Тада је објављено да је према инструкцијама Чарториског написаном Начертанију, требало придобити Србију да се ослободи утицаја Русије и ослони на савез Француске и Енглеске. (Раденић, 2006: 5).

вно, за дела за која им се судило, као и „Меморандума САНУ“ из 1986. године, који је такође окарактерисан и проглашен за великосрпски хегемонистички програм, због кога су поједине западне земље окривиле тзв. „великосрпски хегемонизам“ за дешавања деведесетих година прошлог века и за распад Југославије), држава Србија се континуирано оптужује за тзв. „државне пројекте“ који су великосрпски хегемонистички програми, а који су инспирисали и који су довели до ратних злочина, што експлицитно чини и Бисерко окривљујући Србе и српску државу: „Због сложености проблема и околности у којима Србија трага за својим новим идентитетом – пораз државног пројекта крајем XX века и фрустрације која је из тога произашла, као и одговорношћу за рат и ратне злочине које тешко прихвата.“ (Исто: 5).

На делу је величање „интегралног југословенства и константно оптуживање и довођење у везу Србије са фашизмом и нацизмом: „Обе Југославије се негирају а посебно социјалистичка, која се криминализује ревизијом историје и релативизује фашистичко наслеђе⁸.“ (Исто: 5).

Бисерко селективно помиње наша искуства и сећања као да она потичу и досежу само из, и од 20. века, негирајући комплетну српску националну и државотворну историју дугу осам векова: „Искључујући XX век из сопственог искуства и сећања, српска култура се одриче својих највећих достигнућа. Судар између патријархалне и модерне цивилизације, нажалост, у овом тренутку вуче ка репатријархализацији друштва. Велики је отпор постулатима модерне државе – владавине права, људским правима⁹, плуралности и толеранцији.“ (Исто: 5-6).

⁸ Поједини „самомрзећи Срби“ већ деценијама уназад говоре о фашистичком наслеђу Србије, клеро фашизму у Србији, неопходности денацификације Србије и сл. Такав дискурс постао је у потпуности „прихватљив“ у наративу који се може чути у јавном, односно, медијском простору пре свега од стране појединаца који припадају политичким елитама и појединим невладиним организацијама које ово питање континуирано намећу као дневни ред српској јавности. Терминолошки, у контексту реченице коју Бисерко наводи, било би исправније уместо речи „ревизија“ употребити реч „ревизионизам“. Наиме, историја коју су писале присталице комунистичког режима након Другог светског рата обилује нетачним и фалсификованим историографским подацима (коришћеним у пропагандне сврхе), а о чему сведочи, ревизија историје која се спроводи кроз рецимо: Измене закона о правима бораца, војних инвалида и чланова њихових породица, којим се изједначавају права припадника четничког и партизанског покрета, те се установљава „Равногорска споменица 1941.“, попут „Партизанске споменице“ који је усвојила Скупштина Србије 2004. године, или пак пресуда Вишег суда у Београду којом је рехабилитован командант Краљевске војске у отаџбини генерал Драгољуба Дража Михаиловић и којом су му враћена грађанска права која су му била одузета у политичко-идеолошком процесу комунистичког режима 1946. године. Дакле, управо је комунистички режим тај, који је извршио историјски ревизионизам подмећући лажне историјске податке уз помоћ којих су се образовале и стасавале бројне генерације Срба.

⁹ Инсистирање западних сила на заговарању одсуства и недостатка људских права у источним земљама, пре свих у Русији, део је Хармелове доктрине – децембар 1967. године (Џорџ Хармел, бивши министар иностраних послова Белгије) која се заснивала на схватању и проценама да Запад – политички стабилнији, технолошки и економски развијенији и јачи – не треба да се у односима са Истоком ослања само на војну силу, већ да треба да избегава војну конфронтацију. Нимало не слабећи војну моћ, мора тежити ка успостављању дијалога, уз истовремено јачање Запада кроз што бројније директне сусрете и преговоре.

Светосавски идентитет се карактерише као негативна појава, као синоним за пежоративно приказивање свега што је српско, национално и патриотско. Намерно се занемарује чињеница да је Свети Сава био „...изразити модернизатор државе и културног живота“ (Деспотовић, 2019: 31). Стварањем погрешне и лажне слике о Светосављу, конструише се наратив којим се поткопавају темељи српске нације и државе, сасвим супротно ономе, на који начин је Свети Сава живео, за које вредности се борио и залагао: „Већина десничарских група и интелектуалаца се залажу за “светосавски идентитет српског народа”, као ослонац на коме ”почивају све победе и нада у опоравак Србије”. Доминантна националистичка елита снажно се опире реформи државе и друштва под изговором да то уништава српски идентитет. Суштина је у томе што модернизација Србије угрожава њихове интересе који су тесно везани за политичку елиту. Као највећу унутрашњу претњу “светосавском идентитету” ови интелектуалци виде у цивилном сектору проевропске оријентације и свима онима који се залажу за чланство Србије у ЕУ и НАТО.“

Величајући вредности атлантистичког дела света Русија се, по правилу, доводи у негативан контекст са Србијом. Русија и Србија у међусобним корелацијама утицаја, руско-српских аналогија, националних фрустрација, националних неуспеха, заблуда и пораза, православља, руског империјализма, традиција, конфузних односа и сл. „Важну улогу у креирању новог идентитета има и Русија чије је присуство на културној и политичкој сцени све изразитије и све утицајније. Русија потхрањује српску фрустрацију и тезу да је Југославија била српска заблуда. Исто тако и тезу о вештачки створеним нацијама, попут, на пример, Македонаца, Бошњака, Црногораца. Истовремено, утицајни проруски конзервативни блок оснажује руску компоненту у српском идентитету, односно доприноси „русизацији српске нације”, са тезом о супериорности православне цивилизације, византијског наслеђа, словенства, узајамном историјском помоћи.

Православље се и код Срба и код Руса, како истиче Срђан Баришић у тексту у овој књизи, чврсто везало за стварање државе и у оба случаја током бројних и снажних криза државе оно је играло снажну интегративну улогу у очувању националног идентитета...

И Русија и Србија су искусиле неуспеле трансформације, исцрпљујуће идентитетско лутање, како у међународним, тако и у унутрашњим државним и друштвеним оквирима. Русија то компензира обновљеним империјалним амбицијама и реваншизмом за понижавајући третман после Хладног рата. У том циљу не бира средства с тим што сада веома успешно користи механизам меке моћи, посебно у Србији. Балканска експанзија Русије одиграва се у тренутку кад су земље у региону неконсолидоване, рањиве, недовршених идентитета и стога подлежу утицају и притисцима.

Актуелно присуство Русије на Балкану није ново и последица је руске империјалности, као и српско-руских аналогија. Већинску подршку у бирачком телу Србије има странка која је дубоко у политичкој традицији Србије. Све то, како истиче Латинка Перовић, уз несигуран консензус о придружива-

њу Србије Европској унији, види се као конфузија. То је процес дугог трајања чије се нове етапе не могу са сигурношћу предвидети без разумевања самог процеса. Алтернатива је могућа само уз разумевања процеса.“ (Исто: 6-7).

Закључак

Уколико нисмо свесни истинских вредности на којима почива и опстаје српски народ и српска држава, треба да обратимо пажњу на то, ко нас напада, које су то вредности које нападају, односно потребно је да разумемо шта и кога нападају¹⁰. Деспотовић је у „Геополитици Светосавља“ успео да декодира парадигму деловања великих сила и њихових савезника детекцијом матрице за спровођење њихових геополитичких интереса. Недвосмислено је јасно, из свега што смо претходно навели, да је успостављена матрица која се примењује дуже од једног века од стране поменутих сила. Ова матрица-образац само је надограђиван током времена у складу са актуелним циљевим, геополитичком ситуацијом и тежњама, односно унутрашним приликама и стању у коме се налазе српска држава и нација.

Бројним историјским дисконтинуитетима, супротстављени су малобројни историјски континуитети. Ковчић као најважније од њих наводи: Српску православну цркву - аутокефалну још од времена Светог Саве. Управо је „Мајка црква“ сачувала Србе, који су вековима ратовали и селили се, као јединствену духовну националну и политичку целину.

Други кључни континуитет српске историје јесте српска национална идеја. Слободарски и ратнички дух, правдољубивост и одбрана независности представљају одлике српског националног менталитета. Када говори о српском народу Арчибалд Рајс у свом делу „Чујте Срби“ говори о храбрости, родољубљу, милосрђу, поносу као о српским националним суштинским одликама и сл.

Отац Јустин Поповић у свом делу „Светосавље као философија живота“ између осталог каже: „Сав живот Светога Саве у овоме свету изграђен је на та два начела: његов живот је био непрекидно служење Богу, непрекидно богослужење, јер је овај свет он сматрао за величанствени храм Божји у коме се врши непрекидно богојављење. Најбоље се и најсавршеније служи Богу када се живи по Еванђељу Богочовека Христа. Свети Сава је свим бићем својим и мислио и осећао и делао и живео по Еванђељу Христовом, и тако постао, и за навек остао, најмудрији и највећи српски философ, који је српској души најпотпуније и најсавршеније открио вечни божански смисао и света и човека.“

Стога је Светосавље благодат која својом вишедимензионалношћу улива духовну снагу и уједно представља филозофију из које се изродила аутокефал-

¹⁰ „Иво Пилар, један од кључних претеча усташтва, у свом *Лужнословенском питању* (1917) утврдио је да је за уобличавање и јачање српске националне свести пресудна била улога српске цркве“. „Срби су и могли да забораве на то где су били извори њихове виталности и снаге, али су их непријатељи увек подсећали на то.“ (Ковчић, 2014: 164-165).

на Српска православна црква - која је очувала православну веру код Срба, која је утемељила државотворну политику, национални идентитет, културу, образовање и сл. што представља духовну основу, националног и државног јединства српског народа.

„Кондензована у неколико својих темељних принципа, геополитика светосавља се испољавала као: еклисиолошки избалансирана, конфесионално доследна, државно одговорна, национално самосвесна, културно особена, идентитетски самосвојна, духовно христоцентрична, образовно заснована, просторно оријентисана и територијално реална политика која је уважавала постојећа историјска ограничења, али их је уједно зналачки трансцендирала на начин да за свој народ, државу и Цркву изборе највише слободе у задатом поретку геополитичке моћи“ - како је сублимирао, геополитику Светосавља у свом изузетном научном делу „Геополитика светосавља“ аутор Љубиша Деспотовић.